

NEM KELL KIPA

A Nigun és Frank London koncertje / Zsidó Nyári Fesztivál 2014
2014.09.08.

A Nigun, Pánciczky András együttese a New York-i Frank Londont látta vendégül, a Zsidó Nyári Fesztivál pedig mindannyiunkat a helyreállítás alatt álló Rumbach utcai zsinagógában. ZIPERNOVSZKY KORNÉL ÍRÁSA.

A zsinagóga ajtajába érkeve zsembembe nyúlok; nem kell kipa! – mondja kérdésemre az egyik szervező előzőeken. Nem teszem fel, de odabent meg elég sokat gondolkodom ezen – most kell, vagy nem kell? A zenekar tagjain volt fejedő, még szép. Ki kell-e fejeznem ezen a módon is az egyik legősibb világvallás templomában a tiszteletemet, vagy most úgyis csak azért gyűltünk össze, hogy e hagyomány előtt mint világiak hajtsunk fejet? Ilyesféle gondolatok ihlették a kortárs képzőművészek állványok között elhelyezett alkalmi tárlatát is az épület és a kiválasztott nép sorsát tematizáló műveiken. Otto Wagner és Tony Curtis mosolyogva lapogatják egymás hátát, miközben fél szemmel lesandítva azért kicsit csodálkoznak a sörszagú, multikulti bohémantanyává váló pesti zsidónegyeden. Műanyag székekkel pótolták a hiányzó padosorokat, a beomlott ajtók elé paravánt támasztottak, a karzatra még felnézni is veszélyes, csak a fohász tartja. De ámultunk és bámultunk, mert ami elkészült a zsinagógából, az káprázatos. Annyira sok minden eldőlt a helyszín kiválasztásakor. Az is, hogy a hangzás összeszedettsége, kontrollált minősége hátrébb sorolódik, az ihletettség mögé.

Frank London

Nehéz az első megszólalás egy ilyen szokatlan szituációban, most sem volt teljesen zökkenőmentes. **Ajtai Péter**nek jutott a bőgő intró a Dror Yikrá témájával. Merészség nem dallamhangszerrel rögtön bejátszani ezt a hatalmas, sőt elég kísérteties teret, de az erős magyar bőgős mezőnyből is kiemelkedő attakjával Ajtai ezen rögtön úrrá lett. Dobon **Baló István** indította el az új, a már páratlan ritmust, majd csatlakozott hozzá **Bede Péter** klarinéton (később szaxofonon). A két utóbbi muzsikusközött ugyan nagy a különbség, de mind a ketten sokat letettek már az asztalra etno jazz együttesekben, ilyen tapasztalatuknak köszönhetően a kvartett nyugodtan támaszkodhat a Kárpát-medencei nem-zsidó népzenei hagyományra is. Emblematikus témával kezdett tehát a Nigun, az az együttes, amelyet **Pánciczky András** gitáros alapított 2001-ben, és amelyben az évek során megfordult a magyar etno, az avantgárd és a modern jazz rengeteg kiválósága: Bacsó Kristóf, Váncsi Dániel, Vázsonyi János szaxofonosok, sokáig Nagy Péter és Gavallér Csaba alkották a ritmusszekciót, de dobolt egy ideig 'Sárvári' Kovács Zsolt, és Jeszenszky György is. A világlátott, nyelveket beszélő Pánciczky rendszeresen hív meg világszínvonalú szólistákat is, közülük Lukács Miklóst és Matt Darriau-t gyakrabban is, de hallhattuk már Daniel Zamir izraeli szaxofonost, a New York-i első ligából pedig Don Byront és Steven Bernsteint (Sex Mob).

Ugyancsak alapvető jellegzetessége a Nigunnak a népzenei és saját szerzemények, témák kombinálása egy számban. Ez nem annyira a „medley” jazzben ismert felfogását jelenti, amikor több, jellegében és fogantatásában inkább hasonló, mint különböző örökzöldet fűznek egy néhánydarabos csokorba, hanem már a Nigun első lemezén demonstrált szvit vagy standard, amikor klezmer zenészek esküvőn vagy más táncos alkalmakon szünet nélkül játszottak több témát. Az autentikus klezmerben a kezdő Doinát egy ¾-es Hora követi, nem túl gyorsan játszva, a záró részben pedig előkerül a gyors Bulgar vagy a Freilach. Így került össze a kezdőtéma a 7-16 című darabban egy teljesen más ritmikájú darabbal. Pánciczky és társai általában különemű dolgokat, gyakran páros és páratlan ritmusképletű témákat, részeket, átvezetéseket raknak össze, ám sokszor eltérnek az autentikus ritmusképlet előírásoktól. Így zenéjük persze – a skálák, dallamképletek és a harmóniak nyilvánvaló forrása ellenére – eltávolodik a klezmertől, és közelebb kerül a modern jazz előadó-művészetként praktizált, bevett gyakorlatához. **Frank London** kapcsolódott be utóljára a számba, és rögtön egy nagyobb lendületet vett, de a kvartett vette a lapot.

Már a második, a külön játszott gyors számban (*Freilach 5*) feltűnik, hogy milyen mélyen megmaradt ebben a zenében a tánc érzése, nem is annyira a lábdobogást, táncolni akarást erősítő formájában, hanem ahogy hallatán látjuk magunk előtt a táncolókat, Bede szólója is ezt erősítette. A harmadik szám már a vendég repertoárjából való, el is mondja előtte, hogy ezt most a közelgő Yom Kippur kapcsán, a megbocsátás jegyében adják elő. London a klezmer és az improvizatív, jazzgyökerű world music kulcsfigurája, többször kitért magyarbarátságával, játszott már nálunk, legutóbb pedig CD-felvételen Amerikában látta vendégül Ágoston Bélát, Lukács Miklóst és Szirtes Edinát. Frank London energiája – bár gyanakszom, hogy az egész ember, úgy ahogy van – nem ebből a világból való. Amikor kikerüli a mikrofont hangszerével (persze lehet, hogy csak a nagyobb visszhangot akarta elkerülni), akkor is teljesen betölti a teret. Pedig ez „csak” egy ima, London trombitáján nem mormolás, hanem bátran artikulált énekbeszéd, mélyrétegeket megnyitó vallomás. Zenei tudásban, eredetiségben, választékosságban a zenekar semmiben nem marad el London mögött, azonban hangszeréből és a vendégszólista szerepéből adódóan, meg lehetetlen feszültségteremtő erejének köszönhetően legtöbb megszólalásával mindig emelt egyet az intenzitás színvonalán. Az egész este legjobb pillanataiban a dalok (a Nigun együttes neve is ezt jelenti, szöveg nélküli dalt) szólaltak meg, az ének ott Pánciczky András motoszkált abban, ahogy a hangszerek megközelítették, elővezették, majd jól zétkapták ezeket a zenei gondolatokat. A Vaichuluban kapott először „szót” Baló,

Pánciczky András

a kicsit széttartó ad lib-ezésnek adott nagy frappáns karaktert.

A következő témában (*A kántor szombaton*) hangzott el Párniczky legjobb szólója, ebben mondta a legtöbbet – de a gitáros viszonylag keveset vállalt. Mert eleve szerény, előzékeny volt a vendéggel szemben, lefoglalták zenekarvezetői-szerzői teendői és mert az ő hangszere érvényesülésének ártott leginkább a visszhang. Én a második sorban ültem, de arányaiban kevés volt a gitár. Bede, Baló és Ajtai egytől-egyig, többször is oda tudták magukat tenni, mind az ebben a zenében oly fontos átvezetések, váltások kifejtése során, mind szólisztikusan. Kedvelem az olyan intim Párniczky-témákat, mint a *Jó testvérek* – bár a lezárása nem sikerült tökéletesen, és persze annál nagyobb öröm utána a gyorsra váltás, amikor a koncert egy Bulgárral zárult. London még egyszer, a ráadásként elhangzott *Yiddishe Hongában* megmutatta, hogy hogyan vágja ki ő a rezet – óriási tapsot kapott, méltán. A közönség végig nagyon fogékony volt az intellektuálisan fogant, műveltségtől és zeneiségtől áthatottan megvalósított, és magasan a kozmopolita régióba emelt, hagyománytisztelő, de eredeti és mai zenére.

Szerző: **Zipernovszky Kornél**

Tetszik 16 ember kedveli. Az ismerőseid közül te lehetsz az első.

Címkék: [Frank London](#), [Nigun Zenekar](#), [Zsidó Nyári Fesztivál 2014](#)

Helyszín: Rumbach Sebestyén utcai zsinagóga

Időpont: 2014. szeptember. 2.

